

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ શોબિકા એટીરે

વિરુદ્ધ

ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યુરન્સ કંપની લિમિટેડ અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૫, ૨૦૦૬

[ન્યાયાધીશ ડૉ. એ.આર. લક્ષ્મણન અને ન્યાયાધીશ અલ્ટમાસ કબીર]

વીમો-રમખાણો, હડતાળ વગેરેથી થતા નુકસાન સામે-શોરૂમમાં
કાપડની વસ્તુઓ અને કપડાંના સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડ સામે-સશસ્ત્ર તોફાનીઓ દ્વારા
લૂંટ-નુકસાન માટે દાવો-ઊંચા મેદાન પર સ્ટોકની મંજૂરી અને શોરૂમના
ભોંયરાના બે સ્તરોમાં સ્ટોકના સંદર્ભમાં નકારી કાઢવામાં આવ્યો-સાચું-તે

સ્થાપિત થયું હતું કે શોરૂમ પર ઉન્મત્ત ટોળા દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે ઊંચા ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરને આગ ચાંપી દીધી હતી અને લૂંટમાં સંડોવાયું હતું અરજદારે પ્રારંભિક બોજો છોડ્યો હતો અને વીમા કંપની તે દાવો અન્યાયી હતો અને વીમા પોલિસી દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો-તે સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી શક્ય હતું કે પોલીસ અને અગ્નિશામક દળના કર્મચારીઓ આવે તે પહેલાં લૂંટફાટ થઈ હતી-વીમા કંપનીની અરજીને સમર્થન આપવા માટે કંઈ નહોતું કે દાવો કરનારાઓએ રમખાણોની અપેક્ષાએ શોરૂમમાંથી માલના અમુક ભાગને ભોંયરાના સ્તરોમાંથી દૂર કર્યો હતો-ખાસ કરીને બેંક દ્વારા તેના સમર્થનને ધ્યાનમાં રાખીને ભોંયરાના સ્તરોમાં સ્ટોક માટે દાવાને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેની સાથે સ્ટોકને અનુમાનિત કરવામાં આવ્યો હતો-જો કે, વીમા કંપની આ ઘટનાની તપાસ કરવાના તેના અધિકારોની અંદર હતી અને તેણે દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી હતી, મુશ્કેલી, માનસિક પીડા અને સતામણીના વળતરના સંદર્ભમાં દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તા પેઢી પાસે એક શોરૂમ હતો જેમાં કાપડની વસ્તુઓ અને વસ્ત્રોના વેપારના તમામ સ્ટોકનો પ્રતિવાદી દ્વારા રમખાણો, હડતાળ, દુર્ભાવનાપૂર્ણ અને આતંકવાદી નુકસાનને કારણે થયેલા નુકસાનથી ઉપરોક્ત સ્ટોકને સ્પષ્ટપણે આવરી લેવાનો વીમો લેવામાં આવ્યો હતો.વેપારમાં આ શેરને બેંક, બીજા પ્રતિવાદી, જેની પાસેથી અપીલકર્તાએ લોન લીધી હતી, સાથે પણ

અનુમાનિત કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનું મૂલ્ય કોઈ પણ સમયે ૨ કરોડ રૂપિયાથી ઓછું ન હતું. શોરૂમના ફર્નિચર, ફિક્સર, ફિટિંગ અને કાચની પ્લેટનો અન્ય વીમા કંપની સાથે અલગથી વીમો કરવામાં આવ્યો હતો. શહેરમાં બોમ્બ વિસ્ફોટોના પરિણામે, સશસ્ત્ર તોફાનીઓના એક જૂથે કથિત રીતે તેમના શોરૂમને લૂંટી લીધો અને તેને આગ ચાંપી દીધી. અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, માલનો સંપૂર્ણ જથ્થો કાં તો લૂંટી લેવામાં આવ્યો હતો અથવા બળીને રાખ થઈ ગયો હતો. પ્રતિવાદીએ નુકસાનનું સર્વેક્ષણ કરવા માટે સર્વેક્ષકોની નિમણૂક કરી હતી. રમખાણો દરમિયાન અપીલકર્તાઓએ પોતે જ અમુક જથ્થો છીનવી લીધો હોવાનું સૂચવતી માહિતી મળ્યાના પરિણામે, પ્રતિવાદીએ તપાસકર્તા, વી. એ. દ્વારા તે પાસાની તપાસનો આદેશ આપ્યો હતો.

જે વીમા કંપનીએ ફિક્સર, ફિટિંગ અને ફર્નિચરનો અલગથી વીમો લીધો હતો તેણે અપીલકર્તાના દાવાને મંજૂરી આપી હતી. જો કે, વેપાર સામાનના સંદર્ભમાં વળતર માટે પ્રતિવાદી તરફથી તેમના દાવાના સંદર્ભમાં, સર્વેક્ષકોએ શોરૂમના ભોંયરાના બે સ્તરોમાં શેરોને બાદ કરતાં નુકસાનની ગણતરી કરી હતી. અપીલકર્તાઓએ પ્રતિવાદીને પૂછ્યું કે તેઓ તેમના સંપૂર્ણ દાવા માટે હકદાર છે. બીજી પ્રતિવાદી બેન્કે આ સંબંધમાં અપીલકર્તાને ટેકો આપ્યો હતો. પ્રતિવાદી તરફથી કોઈ જવાબ ન મળતાં, અપીલકર્તાએ રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક વિવાદ નિવારણ આયોગ સમક્ષ ફરિયાદ-દાવા અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં પ્રતિવાદીને તેમના

દાવાની બાકીની રકમની પતાવટ કરવા માટે નિર્દેશ આપવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જેમાં દાવાની તારીખથી વસૂલાત સુધી વ્યાજનો પણ દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, અને પ્રતિવાદી તરફથી સેવાની અછતને કારણે તેમને થતી મુશ્કેલીઓ અને માનસિક પીડા માટે વધુ રકમનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, પંચે ફરિયાદને ફગાવી દીધી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે, તોફાની ટોળા દ્વારા ભોંયરાના પ્રથમ અને બીજા સ્તરમાં પ્રવેશવાની શક્યતા ઓછી છે કારણ કે ઊંચા ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાંથી પ્રવેશનો એકમાત્ર બિંદુ અવરોધિત કરવામાં આવ્યો હતો. આગ, ગરમી અને ધુમાડા દ્વારા અને ખાસ કરીને ભોંયરામાં કોઈ પ્રકાશની ગેરહાજરી હતી. તેથી હાલની અપીલ કરવામાં આવેલ હતી.

અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે લૂંટારાઓના ઉશ્કેરાયેલા ટોળાને વેપારમાં સ્ટોકની લૂંટ કરતા અટકાવી શકાય તેવો કોઈ રસ્તો ન હતો અને સામાન ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર અને બે બેઝમેન્ટ માળવાળા સમગ્ર શોરૂમમાં રાખવામાં આવેલ હતો.

પ્રતિવાદીએ દલીલ કરી હતી કે (i) ટોળાએ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર પરના શોરૂમને આગ લગાડ્યા પછી તરત જ પોલીસ અને અગ્નિશામક દળના કર્મચારીઓ ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા હતા અને અડધી રાત સુધી ત્યાં હાજર રહ્યા હતા, અને તેમની હાજરીમાં કોઈ લૂંટ થઈ શકી ન હોત (ii) ભોંયરાના બંને સ્તરોમાં આગથી

નુકસાન થયાના કોઈ પુરાવા મળ્યા ન હતા અને બે ભોંયરાના સ્તરોમાંનો જથ્થો તોફાનીઓ દ્વારા લૂંટાયો હોવાના કોઈ પુરાવા મળ્યા ન હતા (iii) સર્વેક્ષકોએ તારણ કાઢ્યું હતું કે બે ભોંયરાના સ્તરોમાંનો જથ્થો લૂંટાયો ન હતો અને એ પણ સંકેત આપ્યો હતો કે જ્યારે ઊંચો ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર બની રહ્યો હતો ત્યારે કોઈ પણ ભોંયરાના સ્તરોમાં પ્રવેશી શક્યું ન હોત (iv)) બે ભોંયરાના સ્તરોમાં રહેલા વેચાણકર્તાઓએ જણાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી કર્મચારીઓ અંદર હતા ત્યાં સુધી ટોળામાંથી કોઈ પણ ભોંયરાના બે સ્તરોમાં પ્રવેશ્યું ન હતું અને એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાં પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેઓ ગયા પછી કોઈ ભોંયરાના બે સ્તરોમાં પ્રવેશી શક્યું હોત કે કેમ તે અંગે શંકા હતી.

અપીલને મંજૂરી આપતા, અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે, :૧. વીમા પોલિસી હેઠળના દાવાના સમર્થનમાં આગ અને રમખાણો દ્વારા શોરૂમમાં વિનાશ, નુકસાન થયેલ હતું અને તેમાં સામાન હતો તે પુરવાર કરવાનો પ્રારંભિક બોજો અપીલકર્તા પર હતો અને જો કોઈ હોય તો પુરાવા સાથે આવા દાવાને નકારી કાઢવો તે પ્રતિવાદીનું કામ હતું. પ્રતિવાદી, તપાસકર્તાનો અહેવાલ હોવા છતાં, તે સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયેલ હતા કે અપીલકર્તાઓનો દાવો વાજબી ન હતો અને વીમા પોલિસી દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો.[૨૭૫-સી-ડી]

૨.૧.તે તારીખે શહેરમાં કોમી અશાંતિ હતી તે વાતને નકારી શકાય નહીં.ટોળાએ અપીલકર્તાઓના શોરૂમ પર હુમલો કર્યો અને આગ ચાંપી દીધી તે પણ એક સ્થાપિત હકીકત છે.તે પણ સાબિત થાય છે કે શોરૂમ પર ઉન્મત્ત ટોળા દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે શોરૂમના ઊંચા ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરને આગ ચાંપી હતી અને લૂંટફાટમાં સામેલ હતા.[૨૭૪-એફ, જી]

૨.૨.હાલના સંજોગોમાં ટોળું બે ભોંયરામાં કયા સમયે પ્રવેશ્યું હશે તે નક્કી કરવું મુશ્કેલ છે અને સંભવ છે કે પોલીસ અને અગ્નિશામક દળના જવાનો સ્થળ પર પહોંચ્યા તે પહેલાં લૂંટફાટ થઈ હતી.[૨૭૪-જી, એચ]

૨.૩.તે શંકાસ્પદ છે કે શું અપીલકર્તાઓના શોરૂમમાં બનેલી ઘટનાને એટલી ક્લિનિકલ ચોકસાઈ સાથે સમજાવી શકાય છે કે બે ભોંયરામાં વેચાણકર્તાઓ ક્યારે શોરૂમમાંથી એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાંથી ભાગી ગયા હતા અથવા ક્યારે પોલીસ અને અગ્નિશામક દળના કર્મચારીઓ સ્થળ પર પહોંચ્યા હતા અને ખરેખર ક્યારે તોફાની ટોળાએ શોરૂમ પર કબજો જમાવ્યો હતો.વેચાણકર્તાઓના નિવેદનો સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે જ્યારે તેઓ શોરૂમમાંથી ભાગી રહ્યા હતા ત્યારે તેમણે જોયું કે ટોળાએ પ્લેટ-ગ્લાસના દરવાજા અને બે ભોંયરાના માળના પ્રથમ સ્તર તરફ જતી બારીઓ તોડવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.આ હકીકતનો પણ ઈનકાર કરવામાં આવતો નથી કે પ્લેટ-ગ્લાસના દરવાજા અને

બારીઓ હકીકતમાં તૂટી ગઈ હતી અને જેના માટે અન્ય વીમા કંપની દ્વારા વીમા કવચ ચૂકવવામાં આવ્યું હતું.[૨૭૩-G, H; ૨૭૪-A, B]

૩.૧.આવા કોઈ પણ રમખાણોની અપેક્ષાએ વેપારના જથ્થાને ભોંયરાના સ્તરોમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યો હોવાનું સૂચવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી.બીજી બાજુ, બેંકે પ્રતિવાદીને જાણ કરીને અપીલકર્તાઓના કેસને સ્પષ્ટ રીતે સમર્થન આપ્યું છે કે વીમો કરાયેલ સ્ટોક ₹૨ કરોડનો હતો અને વીમો કરાયેલ પરિસરમાં કોઈપણ સમયે સરેરાશ સ્ટોક ₹૨ કરોડથી વધુ હતો અને બેંકે પ્રતિવાદીને અપીલકર્તા પેઢીના દાવાને ફરીથી ધ્યાનમાં લેવા વિનંતી કરી હતી.[૨૭૫-એ]

૩.૨.જો કે, વી. એ. એવી શંકામાં રોકાયેલું હતું કે અપીલકર્તાઓએ પોતે જ શોરૂમમાંથી માલનો એક ભાગ પહોંચાડ્યો હતો, પરંતુ તેના સમર્થનમાં કોઈ વાસ્તવિક પુરાવા નથી.[૨૭૫-બી]

૩.૩.તપાસકર્તાઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલો અહેવાલ, મોટા પ્રમાણમાં અનુમાનો તરફ આગળ વધે છે અને આખરે તેમના દ્વારા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે છે.નકારાત્મક અભિગમ અપનાવીને તેઓ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હતા.તપાસકર્તાઓ માત્ર એમ કહીને ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હતા કે અપીલકર્તાઓ પાસે લૂંટફાટના અપ્રાપ્ય પુરાવા આપીને તેમના દાવાને મજબૂત

કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી.આવા અભિગમને સમર્થન આપી શકાતું નથી કારણ કે તે દાવો કરવા સિવાય કે શોરૂમમાં માલ લૂંટી લેવામાં આવ્યો હતો અને તે સંજોગો, અપીલકર્તાઓ કોઈ વધુ પુરાવા પ્રદાન કરવાની સ્થિતિમાં ન હતા. [૨૭૪-સી, ઇ, એફ]

જ. જેમ કે, પ્રતિવાદી આ ઘટનાની તપાસ કરવાના તેના અધિકારની અંદર હતો અને તેણે તપાસકર્તાના અહેવાલના આધારે અપીલકર્તાઓના દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી હતી, વાસ્તવિક દાવા સિવાય, અપીલકર્તાઓ મુશ્કેલી, માનસિક વેદના અને સતામણી માટે વળતરની ચુકવણી માટે હકદાર ન હતા.

[૨૭૫-ડી, ઇ]

દીવાની અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર :સિવિલ અપીલ નંબર ૨૦૬૬/૨૦૦૬.

મૂળ અરજી નંબર ૯૧/૧૯૯૯ માં રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક વિવાદ નિવારણ આયોગ, નવી દિલ્હીના ૨૧/૧૧/૨૦૦૫ ના આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે એસ. દોરાઈરાજ, વી. રામસુબ્રમણ્યમ, અરવિંદ અને વી. બાલચંદ્રન.

પ્રતિવાદીઓ માટે પ્રણવ કુમાર મલિક.

અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયાધીશ અલ્તમસ કબીર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૨૩ હેઠળ ૨૧ નવેમ્બર, ૨૦૦૫ના રોજ રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક વિવાદ નિવારણ આયોગ, નવી દિલ્હી (ટૂંકમાં 'આયોગ') દ્વારા મૂળ અરજી નંબર ૯૧/૧૯૯૯ માં પસાર કરાયેલા આદેશ સામે હાલની અપીલ કરવામાં આવેલ છે, જેમાં ઉપરોક્ત અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી છે.આયોગના નિર્ણયની ચર્ચા કરવા માટે, કેસની હકીકતો નીચે ટૂંકમાં રજૂ કરવામાં આવી છે:—

કાપડના સામાનમાં કામ કરતી અપીલકર્તા પેઢીનો કોઈમ્બતુર શહેરમાં શોરૂમ છે.તે ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ સાથે વીમા પોલિસી દ્વારા આવરી લેવામાં આવી હતી, જેમાં આ કામના પ્રતિવાદી નંબર ૧ છે, સંબંધિત સમયે કાપડની વસ્તુઓ અને કપડાંના વેપારમાં તમામ સ્ટોક માટે વીમા કવર હતું.૧૧મી માર્ચ, ૧૯૯૭ની આ નીતિમાં વેપારમાં આ શેરને થયેલા નુકસાનને સ્પષ્ટપણે આવરી લેવામાં આવ્યું હતું, જે રમખાણો, હડતાળ, દુર્ભાવનાપૂર્ણ અને આતંકવાદી નુકસાનને કારણે થઈ શકે છે.

રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું લાગે છે કે અપીલકર્તા પેઢી વેપારમાં શેરના અનુમાન પર બીજા પ્રતિવાદી પાસેથી લોનનો લાભ માણી રહી હતી, જેનું મૂલ્ય કોઈ પણ સમયે ૨ કરોડ રૂપિયાથી ઓછું નહોતું. શોરૂમના ફર્નિચર, ફિક્સર, ફિટિંગ અને કાચની પ્લેટનો મેસર્સ નેશનલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ સાથે અલગથી વીમો કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૪મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ના રોજ કોઈમ્બતુર શહેરમાં થયેલા શ્રેણીબદ્ધ બોમ્બ વિસ્ફોટોના પરિણામે, સશસ્ત્ર તોફાનીઓના એક જૂથ પર અપીલકર્તાઓના શોરૂમને લૂંટીને તેને આગ લગાડવાનો આરોપ છે. અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર, માલનો સંપૂર્ણ જથ્થો કાં તો લૂંટી લેવામાં આવ્યો હતો અથવા બળીને રાખ થઈ ગયો હતો. કોમી પ્રકૃતિના આ અગ્નિકાંડમાં અપીલકર્તા પેઢીના માલિકના ઘર પર પણ તોફાનીઓ દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેના કારણે તેણી પોતાનો જીવ બચાવવા માટે પોતાના પરિવાર સાથે રાજ્યની સરહદ પાર કેરળના પાલઘાટ ભાગી ગઈ હતી. એવું લાગે છે કે બીજી ૪ સવારે, ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડના કેટલાક અધિકારીઓએ તેમના સર્વેક્ષકો, મેસર્સ અસાવા એન્ડ કંપની સાથે અપીલકર્તાઓના શોરૂમમાં થયેલા નુકસાનની તપાસ કરી હતી. જો કે, કોમી જુસ્સો ઓછો થવા લાગ્યો તે પછી ૪ અપીલકર્તા પેઢીનો માલિક ૧૭ ફેબ્રુઆરી,

૧૯૯૮ના રોજ કોઈમ્બતુર પરત ફરી શક્યો હતો અને આ ઘટના અંગે પોલીસમાં ફરિયાદ નોંધાવી હતી.વીમા કંપનીના અધિકારીઓએ બચાવેલા સ્ટોકનો કબજો લીધો હતો અને તેને તેમના નામાંકિત સર્વેક્ષક મેસર્સ અસાવા એન્ડ કંપનીની કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત ઉપરાંત, વીમા કંપનીએ નુકસાનનું સર્વેક્ષણ કરવા માટે મેસર્સ સ્ટાન્ડર્ડ સર્વેચર્સ (પી) લિમિટેડની પણ નિમણૂક કરી હતી.ઉપરોક્ત સર્વેક્ષકોએ અપીલકર્તાઓને એક પ્રશ્નાવલી બહાર પાડી હતી, જેનો જવાબ અપીલકર્તાઓએ ૨૦મી માર્ચ, ૧૯૯૮ના રોજ વિવિધ દસ્તાવેજો સાથે તેમને થયેલા નુકસાનની વિગતો સાથે આપ્યો હતો.

જ્યારે ઉપરોક્ત ઔપચારિકતાઓ ચાલી રહી હતી, ત્યારે વીમા કંપનીને એક અનામી માહિતી મળી હોવાનું કહેવાય છે, જે દર્શાવે છે કે અપીલકર્તાઓએ રમખાણો દરમિયાન પોતે જ કેટલાક સ્ટોક લઈ લીધા હતા.આવી માહિતીના આધારે, મેસર્સ વાસુ એસોસિએટ્સના તપાસકર્તા દ્વારા પ્રતિવાદી-વીમા કંપની દ્વારા તપાસનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાઓ અને/અથવા તેમના અધિકારીઓ ઉપરોક્ત તપાસ સાથે સંકળાયેલા ન હતા.

૨૦મી માર્ચ, ૧૯૯૮ના રોજ, અપીલકર્તા-પેઢીએ પ્રતિવાદી-વીમા કંપની સમક્ષ ₹૨.૨૦ કરોડની વળતરની ચુકવણી માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.તે અપીલકર્તાઓનો કેસ છે કે સાચું ચિત્ર નક્કી કરવાના બહાનાં હેઠળ,

પ્રતિવાદી વીમા કંપની કોઈ ને કોઈ કારણસર દાવાનું સમાધાન કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.

આ દરમિયાન, નેશનલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપની, જેણે ફિક્સર, ફિટિંગ અને ફર્નિચરનો વીમો કરાવ્યો હતો, તેના કહેવા પર મેસર્સ કોમટેક, સર્વેયર્સ, વેલ્યુઅર્સ અને એસેસર્સે ૮મી જૂન, ૧૯૯૮ના રોજ તેમનો અંતિમ અહેવાલ દાખલ કર્યો, જેના આધારે નેશનલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડે અપીલકર્તાને રૂ.૨૦,૪૩,૬૦૫/-નું વળતર ચૂકવવાની મંજૂરી આપી હતી.

સર્વેક્ષકોએ ૧૧ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ના રોજ તેમનો અહેવાલ સુપરત કર્યા પછી, ભોંયરામાં બે સ્તરના શેરોને બાદ કરતાં ₹૧,૦૨,૩૮,૭૩૮/-ના નુકસાનની ગણતરી કરીને, પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીએ ૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૮ના રોજ પ્રતિવાદી-બેંકને પત્ર લખીને જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તા-પેઢીના દાવાને સર્વેક્ષકો દ્વારા મૂલ્યાંકન કરાયેલી ઉપરોક્ત રકમ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી છે અને સમાધાન પ્રસ્તાવ સંપૂર્ણ અને અંતિમ હતો. પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીએ નુકસાનની તારીખથી પોલિસીની સમાપ્તિની તારીખ સુધી વીમાની રકમની પુનઃસ્થાપના માટે રૂ.૨૨,૫૬૫/- રૂપિયાની રકમ બાદ કર્યા પછી ૧,૦૨,૧૬,૧૭૩/- નો ચેક પણ જોડ્યો હતો. બેંકે ૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૮ના રોજ પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીને જાણ કરીને જવાબ આપ્યો હતો કે વીમાકૃત

સામાન ૨ કરોડ રૂપિયામાં હતા અને વીમાકૃત પરિસરમાં કોઈપણ સમયે સરેરાશ સામાન ૨ કરોડ રૂપિયાથી વધુ હતો.પ્રતિવાદી-બેંકે વીમા કંપનીને અપીલકર્તા-પેઢીના દાવાની સંપૂર્ણ સમીક્ષા કરવા વિનંતી કરી હતી જેથી તે તેના વ્યવસાયને પુનઃસ્થાપિત કરી શકે.અપીલકર્તાઓએ ૫મી નવેમ્બર, ૧૯૯૮ના રોજ પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીને પણ પત્ર લખ્યો હતો, જેમાં તેઓ સંપૂર્ણ દાવા માટે કેવી રીતે હકદાર છે તે દર્શાવ્યું હતું અને તેઓ જેના હકદાર હતા તે સંપૂર્ણ દાવાની પતાવટની માંગ કરી હતી.પ્રતિવાદી-વીમા કંપની તરફથી કોઈ જવાબ ન મળતાં, અપીલકર્તા-પેઢીએ ૧૬મી માર્ચ, ૧૯૯૯ના રોજ કમિશન સમક્ષ દાવો અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે-સાથે પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીને દાવાની વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી દાવાની તારીખ એટલે કે ૨૩મી માર્ચ, ૧૯૯૮થી ૧૮ ટકાના દરે બાકીની રકમની પતાવટ કરવા માટે નિર્દેશ આપવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદી-વીમા કંપની તરફથી સેવાની ઉણપને કારણે અપીલકર્તાઓને થતી મુશ્કેલીઓ અને માનસિક પીડા માટે પણ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની વધુ રકમનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીએ ૧૫મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૮ના તપાસ અહેવાલ, ૧૧મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ના સર્વેક્ષણકર્તાના અહેવાલ અને નાગરાજન-કેશિયર, પંકજમ અને શિવસુબ્રમણ્યમના નિવેદનોના આધારે તેનું લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું હતું, જેઓ અપીલકર્તાના શોરૂમમાં સંબંધિત સમયે વેચાણકર્તા તરીકે કામ

કરતા હતા.અપીલકર્તાએ પ્રત્યુત્તર નિવેદન દાખલ કર્યું હતું અને બીજી પ્રતિવાદી બેંકે પણ અપીલકર્તાઓના કેસને ટેકો આપતા ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૩ના રોજ સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું.સર્વેક્ષણ અહેવાલ અને નાશ પામેલા પ્લેટ કાચ, ફર્નિચર, ફિક્સર અને ફિટિંગ્સના સંદર્ભમાં અપીલકર્તાઓના દાવાને સ્વીકારતા રાષ્ટ્રીય વીમા કંપનીના પત્રના આધારે અપીલકર્તાઓ વતી ૧૬મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૪ના રોજ વધુ પ્રત્યુત્તર દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંબંધિત પક્ષો વતી પુરાવાના સોગંદનામા દાખલ કર્યા પછી, પંચે ૨૧ નવેમ્બર, ૨૦૦૫ના રોજ તેના આદેશ દ્વારા અપીલકર્તા પેઢી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદને ફગાવી દીધી હતી, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે તોફાની ટોળાએ ભોંયરાના પ્રથમ અને બીજા સ્તરમાં પ્રવેશવાની દૂરની સંભાવના છે કારણ કે ઉપરના ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાંથી પ્રવેશનો એકમાત્ર બિંદુ આગ, ગરમી અને ધુમાડાને કારણે અવરોધિત કરવામાં આવ્યો હતો અને ખાસ કરીને ભોંયરામાં કોઈ લાઈટ ન હોવાને કારણે ટોળાના કોઈ વ્યક્તિ ભોંયરામાં પ્રવેશી શક્યા ન હતા.

અપીલકર્તાઓના દાવાને નકારી કાઢવાના આવા આદેશની વિરુદ્ધમાં તાત્કાલિક અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાઓ વતી, એ વાતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો કે બે ભોંયરાના સ્તરો અને ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર સ્તરનો સમાવેશ કરતો આખો શોરૂમ લૂંટારાઓના ટોળા દ્વારા તોડી પાડવામાં આવ્યો હતો, જેઓ પહેલા ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાં પ્રવેશ્યા હતા અને તેમાં સંગ્રહિત તમામ ચીજવસ્તુઓ લૂંટી લીધી હતી. ટોળાએ પ્લેટની કાચની બારીઓ અને દરવાજા પણ તોડી નાખ્યા જે ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર પર હતા અને બેઝમેન્ટ ફ્લોરના પ્રથમ સ્તર તરફ દોરી ગયા હતા અને બેઝમેન્ટ લેવલને લૂંટવા માટે તેમાંથી પ્રવેશ્યા હતા. સમગ્ર પરિસ્થિતિ એવી હતી કે શોરૂમના વિવિધ સ્તરોની લૂંટનો ચોક્કસ સમય ચોકસાઈ સાથે નિર્ધારિત કરવો શક્ય ન હતું. ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરના શોરૂમને આગ ચાંપી દેવામાં આવી હતી અને ભોંયરામાં ધુમાડો આવવા લાગ્યો હતો, ત્યારે ભોંયરામાં રહેલા શોરૂમના કર્મચારીઓ સીડીમાંથી બહાર દોડી આવ્યા હતા અને શોરૂમમાંથી ભાગી ગયા હતા. લૂંટારાઓના ઉશ્કેરાયેલા ટોળાને વેપારમાં સ્ટોકની લૂંટ કરતા અટકાવી શકાય તેવી કોઈ રીત નહોતી, જે ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર અને બે બેઝમેન્ટ માળવાળા સમગ્ર શોરૂમમાં રાખવામાં આવતી હતી.

અપીલકર્તાઓનો પણ એવો જ કિસ્સો છે કે ટોળાનો ઉન્માદ એટલો હિંસક હતો કે માલિક અને તેના પરિવારને પોતાનો જીવ બચાવવા માટે પડોશી રાજ્ય કેરળમાં ભાગી જવું પડ્યું હતું અને કોમી જુસ્સો ખતમ થયા પછી જ તેઓ કોઈમ્બતુર પરત ફરી શક્યા હતા.

ભોંયરામાં રહેલા વેચાણકર્તાઓએ અપીલકર્તાઓ વતી કરવામાં આવેલા કેસને સમર્થન આપતા નિવેદનો આપ્યા હતા.

ઉપરોક્ત વિરુદ્ધ, વીમા કંપની વતી લેવામાં આવેલું વલણ એ હતું કે ટોળાએ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર પરના શોરૂમને આગ લગાડ્યા પછી તરત જ પોલીસ અને અગ્નિશામક દળના કર્મચારીઓ ઘટના સ્થળે પહોંચ્યા હતા અને ૧૪મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ના રોજ મધ્યરાત્રિ સુધી ત્યાં હાજર રહ્યા હતા અને તેમની હાજરીમાં કોઈ લૂંટ ન થઈ શકી હોત. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ભોંયરાના બંને સ્તરોમાં આગથી નુકસાન થયાના કોઈ પુરાવા નથી અને ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ના રોજ તોફાનીઓ દ્વારા ભોંયરાના બે સ્તરોમાં સ્ટોક લૂંટી લેવાયો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી. પરિણામે, સર્વેક્ષણકર્તાઓ, જેમને અપીલકર્તાઓના શોરૂમ પર આવા ટોળા દ્વારા હુમલા અને તોફાનીઓ દ્વારા લૂંટફાટને કારણે થયેલા નુકસાન અને નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી હતી, તેમણે અપીલકર્તાઓના દાવાને ધ્યાનમાં લીધો ન હતો. હકીકતમાં, સર્વેક્ષકો એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હતા કે બે ભોંયરામાંનો જથ્થો ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ના રોજ લૂંટી લેવામાં આવ્યો ન હતો. સર્વેક્ષકના અહેવાલમાં એવું સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે ટોળાએ ભોંયરાના બે સ્તરોમાં પ્રવેશ કર્યો હોવાના કોઈ સંકેત મળ્યા ન હતા અને લાકડાના રેક્સ અને કાચની છાજલીઓ તેમજ વેચાણ

કાઉન્ટરની કાયની ટોચ પણ સંપૂર્ણપણે અકબંધ હતી.એવું પણ સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે એકવાર ટોળાએ એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરને આગ લગાડી દીધી હોત, તો કોઈ પણ ભોંયરામાં પ્રવેશી શક્યું ન હોત અને ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાં આગ સાંજે ૪ વાગ્યા પછી થોડી શરૂ થઈ ગઈ હતી અને મધ્યરાત્રિની આસપાસ તેને બુઝાવી દેવામાં આવી હતી, આ સમયગાળા દરમિયાન જ્યારે એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર સળગી રહ્યો હતો ત્યારે કોઈ પણ પરિસરમાં પ્રવેશી શક્યું ન હોત.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, સર્વેક્ષકોએ માત્ર એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર સ્તરે સ્ટોકને થયેલા નુકસાનને ધ્યાનમાં લીધું હતું અને વીમા કંપનીએ ઉપરોક્ત આધારે સ્ટોકને થયેલા નુકસાનના દાવાનું સમાધાન કર્યું હતું.

બે ભોંયરાના સ્તરોમાં રહેલા વેચાણકર્તાઓના નિવેદનો પરથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં સુધી કર્મચારીઓ અંદર હતા ત્યાં સુધી ટોળામાંથી કોઈ પણ ભોંયરાના બે સ્તરોમાં પ્રવેશ્યું ન હતું અને તેઓ ગયા પછી એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાં પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને કોઈ ભોંયરાના બે સ્તરોમાં પ્રવેશી શક્યું હોત કે કેમ તે અંગે શંકા હતી.

પક્ષકારો વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ના રોજ કોઈમ્બતુર શહેરમાં શ્રેણીબદ્ધ બોમ્બ વિસ્ફોટોના પગલે

કોઈમ્બતુર શહેરમાં વ્યાપક અશાંતિ ફેલાઈ હતી, જેમાં ટોળાનો ઉન્માદ, આગચંપી અને લૂંટફાટ સામેલ હતી.જો કે, તપાસ એજન્સી વતી અપીલકર્તાઓની પેઢી સાથે સંકળાયેલી ઘટના કઈ રીતે બની હતી તેની તબીબી તપાસ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, તેમ છતાં ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૮ના રોજ અપીલકર્તાઓના શોરૂમમાં બનેલી ઘટનાને એટલી તબીબી ચોકસાઈ સાથે સમજાવી શકાય કે કેમ કે બે ભોંયરાના સ્તરોના વેચાણકર્તાઓ ક્યારે શોરૂમમાંથી એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરમાંથી ભાગી ગયા હતા અથવા પોલીસ અને અગ્નિશામક કર્મચારીઓ ક્યારે સ્થળ પર પહોંચ્યા હતા અને ખરેખર તોફાની ટોળાએ ક્યારે શોરૂમ પર કબજો જમાવ્યો હતો.વેચાણકર્તાઓના નિવેદનો સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે જ્યારે તેઓ શોરૂમમાંથી ભાગી રહ્યા હતા ત્યારે તેઓએ જોયું કે ટોળાએ પ્લેટ-ગ્લાસના દરવાજા અને બે ભોંયરાના માળની પ્રથમ સપાટી તરફ જતી બારીઓ તોડવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.આ હકીકતનો પણ ઇનકાર કરવામાં આવતો નથી કે પ્લેટ-ગ્લાસના દરવાજા અને બારીઓ હકીકતમાં તૂટી ગઈ હતી અને જેના માટે રાષ્ટ્રીય વીમા કંપની દ્વારા મેસર્સ કોમટેક, સર્વેયર્સ, વેલ્યુઅર્સ અને એસેસર્સ દ્વારા રજૂ કરાયેલા અહેવાલના આધારે વીમા કવચ ચૂકવવામાં આવ્યું હતું.

તપાસકર્તાઓ, મેસર્સ વાસુ એસોસિએટ્સ દ્વારા રજૂ કરાયેલ અહેવાલ મોટા પ્રમાણમાં અનુમાન પર આગળ વધે છે અને આખરે તેમના દ્વારા જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે જે નીચે મુજબ છે તે વધુ વિશ્વાસને પ્રેરિત કરતું નથી:—

"માલિકો પોતે લૂંટનો દાવો કરે છે, કારણ કે તેમને ઘટના પછી કાપડનો અમુક માલ મળ્યો ન હતો, પરંતુ તેમની પાસે અમને નોંધપાત્ર પુરાવા પૂરા પાડીને તેમના દાવાને મજબૂત કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી જે અનુપલબ્ધ છે. નોંધપાત્ર પુરાવાની ગેરહાજરીમાં તેઓ પોતે ચોક્કસ નથી, તે લૂંટ હતી. આપણે જે જોયું અને સાંભળ્યું છે તેના પરથી અમારો એવો પણ અભિપ્રાય છે કે, લૂંટફાટ બિલકુલ ન થઈ શકી હોત. સર્વેક્ષકો પણ સહમત છે અને તેથી, તેઓ નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે પણ ઈચ્છુક નથી "

ઉપરોક્ત પરથી સ્પષ્ટપણે એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ નકારાત્મક અભિગમ અપનાવીને આવ્યો હતો. તપાસકર્તાઓ માત્ર એમ કહીને ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હતા કે અપીલકર્તાઓ પાસે લૂંટફાટના અપ્રાપ્ય પુરાવા આપીને તેમના દાવાને મજબૂત કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી. આવા અભિગમને સમર્થન આપી શકાતું નથી કારણ કે તે દાવો કરવા સિવાય કે શોરૂમમાં માલ લૂંટી

લેવામાં આવ્યો હતો અને પરિચર સંજોગો, અપીલકર્તાઓ કોઈ વધુ પુરાવા પ્રદાન કરવાની સ્થિતિમાં ન હતા.

પ્રશ્નની તારીખે કોઈમ્બતુર શહેરમાં કોમી અશાંતિ હતી તે વાતને નકારી શકાય નહીં.ટોળાએ અપીલકર્તાઓના શોરૂમ પર હુમલો કર્યો અને આગ ચાંપી દીધી તે પણ એક સ્થાપિત હકીકત છે.તે પણ સાબિત થાય છે કે શોરૂમ પર ઉન્મત્ત ટોળા દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે શોરૂમના એલિવેટેડ ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરને આગ ચાંપી હતી અને લૂંટફાટમાં સામેલ હતા.હાલના સંજોગોમાં ટોળું બે ભોંયરામાં કયા સમયે પ્રવેશ્યું હશે તે નક્કી કરવું મુશ્કેલ છે અને સંભવ છે કે પોલીસ અને અગ્નિશામક દળના જવાનો સ્થળ પર પહોંચ્યા તે પહેલાં લૂંટફાટ થઈ હતી.

આવા કોઈ પણ રમખાણોની અપેક્ષાએ વેપારના જથ્થાને ભોંયરાના સ્તરોમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યો હોવાનું સૂચવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી.બીજી બાજુ, બેંકે વીમા કંપનીને જાણ કરીને અપીલકર્તાઓના કેસને સ્પષ્ટ રીતે સમર્થન આપ્યું છે કે વીમાકૃત સ્ટોક ₹૨ કરોડનો હતો અને વીમાકૃત પરિસરમાં કોઈપણ સમયે સરેરાશ સ્ટોક ₹૨ કરોડથી વધુ હતો અને બેંકે વીમા કંપનીને અપીલકર્તા પેઢીના દાવાને ફરીથી ધ્યાનમાં લેવા વિનંતી કરી હતી.

જો કે, મેસર્સ વાસુ એસોસિએટ્સ એ શંકાના આધારે રોકાયેલા હતા કે અપીલકર્તાઓએ પોતે જ શોરૂમમાંથી માલનો એક ભાગ પહોંચાડ્યો હતો, પરંતુ તેના સમર્થનમાં કોઈ વાસ્તવિક પુરાવા નથી.

અમારા મતે, અપીલકર્તાઓએ વીમા પોલિસી હેઠળના દાવાના સમર્થનમાં આગ અને રમખાણો દ્વારા શોરૂમના વિનાશ, નુકસાન અને તેમના સામાનને થયેલ નુકસાનને સાબિત કરવાનો પ્રારંભિક બોજ નિભાવેલ હતો અને જો કોઈ હોય તો પુરાવા સાથે આવા દાવાને નકારી કાઢવો તે વીમા કંપનીનું કામ હતું. અમારા મતે, વીમા કંપની, તપાસકર્તાનો અહેવાલ હોવા છતાં, તે સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહી કે અપીલકર્તાઓનો દાવો વાજબી ન હતો અને વીમા પોલિસી દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો.

કારણ કે, વીમા કંપની આ ઘટનાની તપાસ કરવાના તેના અધિકારમાં હતી અને તેણે તપાસકર્તાના અહેવાલના આધારે અપીલકર્તાઓના ₹૧,૦૨,૩૮,૭૩૮/- ના દાવાને મંજૂરી આપી હતી, અમે અપીલકર્તાઓ વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆત સાથે સંમત થવામાં અસમર્થ છીએ કે વાસ્તવિક દાવા ઉપરાંત, અપીલકર્તાઓ મુશ્કેલી, માનસિક વેદના અને સતામણી માટે વળતર ચૂકવવા માટે પણ હકદાર છે.

તેથી અમે અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને પ્રતિવાદી-વીમા કંપનીને અપીલકર્તાઓને દાવાની તારીખથી ચુકવણી સુધી વાર્ષિક ૯ ટકાના દરે વ્યાજ સાથે બાકીની રકમ ૯૭,૮૩,૮૨૭ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ.આવી ચુકવણી તારીખથી એક મહિનાની અંદર કરવાની હોય છે.

ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

અપીલને મંજૂરી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.